

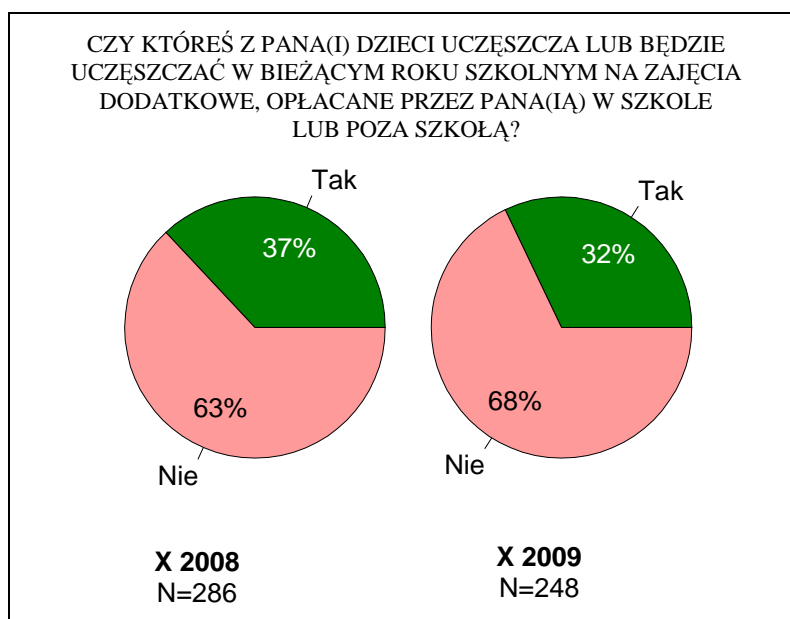
BS/145/2009

**WYDATKI RODZICÓW
NA EDUKACJĘ DZIECI
W NOWYM ROKU SZKOLNYM**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

- ▶ W związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego rodzice wydali na potrzeby swojego potomstwa w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym średnio 601 zł, tj. o 3% mniej niż w 2008 roku.
- ▶ Najwięcej wydali rodzice na podręczniki – średnio 290 zł na ucznia (od ubiegłego roku wzrost o 12%), mniej na ubrania (średnio 173 zł, spadek o 8%) oraz na przybory szkolne (średnio 142 zł, wzrost o 23%).
- ▶ W tym roku mniej rodziców niż rok temu (32%, spadek o 5 punktów procentowych) finansuje swoim dzieciom dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe.

- ▶ Od 2008 roku zmalały wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia uczniów. Wynoszą one miesięcznie średnio 234 zł (o 11% mniej niż przed rokiem) w przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z takich zajęć.
- ▶ Rodzice niezmiennie najczęściej opłacają swoim dzieciom dodatkowo naukę języków obcych (20%) oraz zajęcia sportowe (16%), rzadziej – korepetycje i kursy przygotowawcze (12%) oraz zajęcia artystyczne (10%).

Od trzynastu lat na początku nowego roku szkolnego pytamy rodziców o wydatki, jakie ponoszą na szkolne potrzeby dzieci. Próbujemy też ustalić, czy rodzice zapewniają potomstwu udział w dodatkowych płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych, organizowanych w szkole lub poza nią, oraz jakie kwoty przeznaczają na ten cel¹.

SKALA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Z deklaracji rodziców wynika, że w tym roku tylko 1% z nich nie poniosło żadnych wydatków w związku z rozpoczęciem roku szkolnego swoich dzieci (może to oznaczać, że koszty poniosła dalsza rodzina lub wyspecjalizowane instytucje), a pięciu na stu (5%) wydało nie więcej niż 300 zł. Niemal co szósty rodzic (16%) przeznaczył na ten cel od 301 zł do 500 zł, niespełna co czwarty (23%) – od 501 zł do 800 zł, a prawie połowa (45%) wydała na potrzeby szkolne swoich dzieci kwoty przekraczające 800 zł. Trzeba też podkreślić, że w tym roku znaczna grupa rodziców (10%) uchyliła się od udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego*	Wskazania osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)												
	1997 N= 387	1998 N= 384	1999 N= 363	2000 N= 314	2001 N= 295	2002 N= 372	2003 N= 311	2004 N= 284	2005 N= 272	2006 N= 260	2007 N= 335	2008 N= 286	2009 N= 248
	w procentach												
Brak wydatków	1	0	0	0	0	1	1	0	3	1	2	1	1
Do 100 zł	5	3	1	2	2	1	0	1	0	1	1	1	1
101–200 zł	17	15	8	5	4	4	2	1	2	1	2	1	1
201–300 zł	24	19	15	11	13	13	12	7	8	8	6	5	3
301–500 zł	30	31	27	25	33	28	32	36	25	30	24	21	16
501–800 zł	12	16	21	22	22	19	23	24	24	25	22	19	23
Powyżej 800 zł	10	13	25	31	22	32	27	28	35	33	42	37	45
Nieokreślone wydatki	1	3	2	4	4	3	3	3	3	1	1	15	10

* Pytanie brzmiało: „Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?”

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (233) zrealizowano w dniach 1–6 października 2009 roku na liczącej 1096 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Średnia kwota tegorocznych wydatków szkolnych poniesionych na wszystkie dzieci w gospodarstwie domowym wynosi 965 zł, tj. o 3% więcej niż przed rokiem, i jest najwyższa w całym okresie objętym badaniami (czyli w ostatnich trzynastu latach)².

Tabela 2

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego na wszystkie dzieci w wieku szkolnym													Zmiany 2008–2009
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
	w złotych													
Jedno	300	387	484	522	493	517	511	505	550	573	606	732	669	spadek o 9%
Dwoje	521	547	690	859	770	901	826	872	863	872	1003	1053	1176	wzrost o 12%
Troje i więcej*	681	728	986	1153	1104	1217	1067	1289	1237	1601	1549	1449	1457	wzrost o 0,6%
Ogółem	446	496	653	723	669	744	697	725	755	800	832	940	965	wzrost o 3%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (43 osoby)

Wysokość kwot przeznaczonych na cele szkolne zależy oczywiście od liczby uczniów w rodzinie. Te, które mają na utrzymaniu jedno dziecko w wieku szkolnym, wydały średnio 669 zł, czyli o 9% mniej niż przed rokiem, natomiast rodziny z dwojgiem dzieci – przeciętnie 1176 zł, o 12% więcej niż w ubiegłym roku. Z kolei rodziny z co najmniej trojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel średnio 1457 zł, czyli niemal tyle samo, ile rok temu. Dane dotyczące wydatków w rodzinach wielodzietnych należy jednak traktować ostrożnie z powodu małej liczby rodziców reprezentujących takie rodziny.

Podstawowym wskaźnikiem stopnia obciążenia rodzin kosztami edukacji jest średnia kwota wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym.

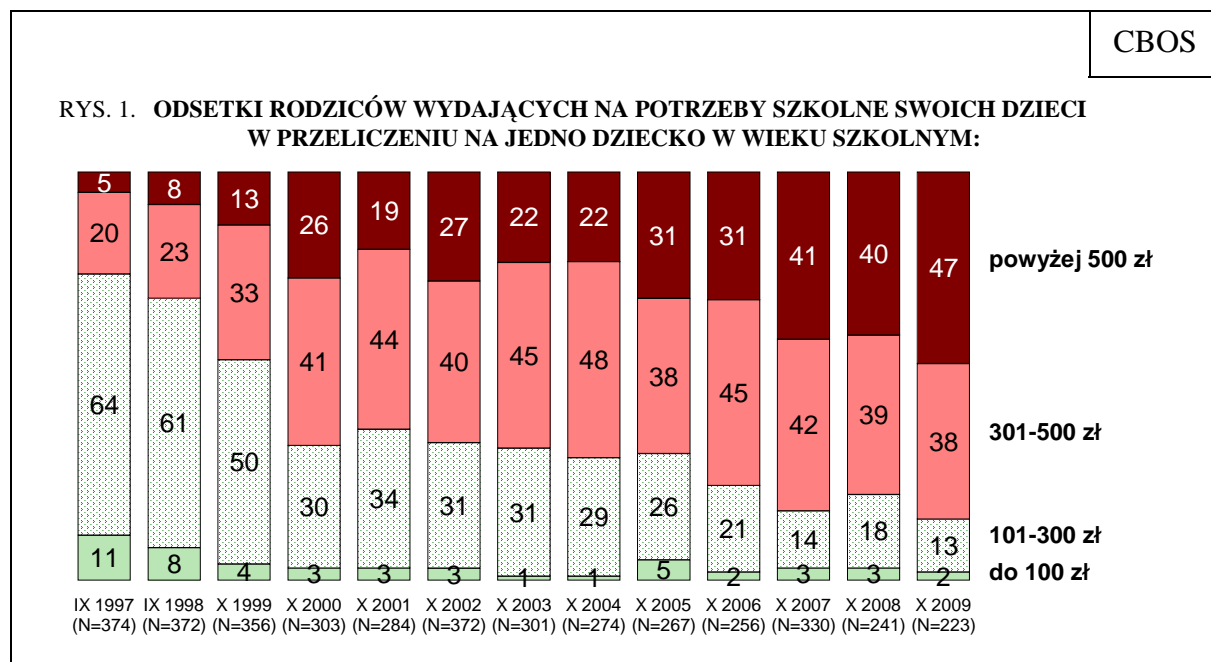
² Odnotowane zmiany w poziomie wydatków można częściowo tłumaczyć wzrostem cen towarów i usług związanych z uczęszczaniem dzieci do szkoły.

Tabela 3

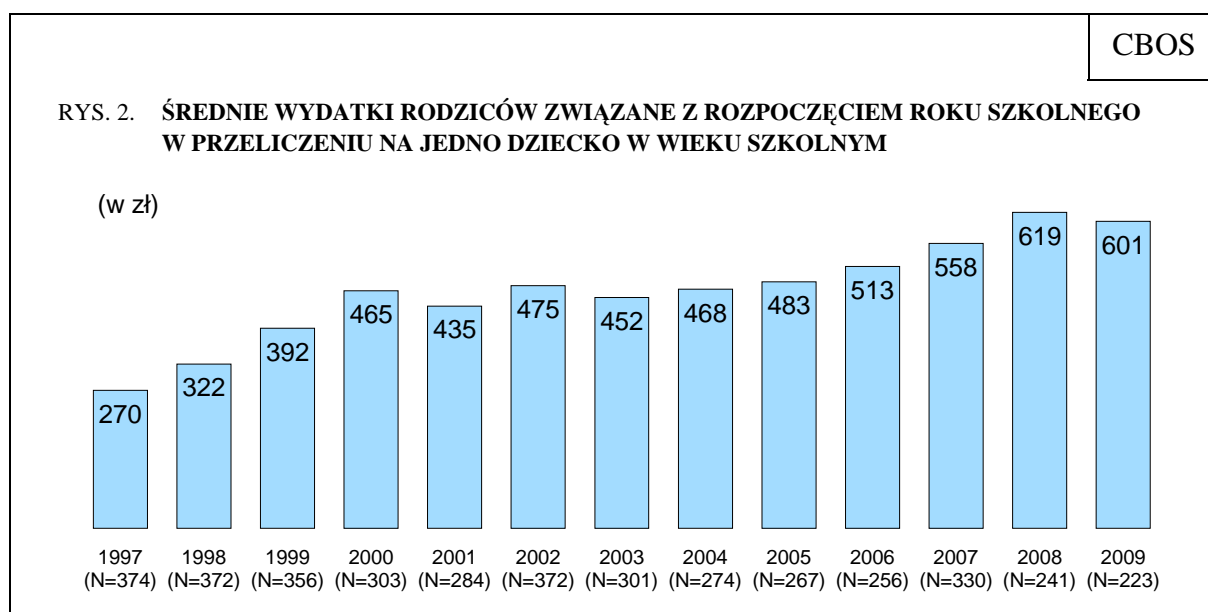
Wysokość wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania rodziców, którzy podali wysokość kwot przeznaczonych na szkolne potrzeby dzieci*												
	1997 N= 374	1998 N= 372	1999 N= 356	2000 N= 303	2001 N= 284	2002 N= 372	2003 N= 301	2004 N= 274	2005 N= 267	2006 N= 256	2007 N= 330	2008 N= 241	2009 N= 223
	w procentach												
Do 50 zł	2	2	1	1	0	2	1	0	4	2	2	1	2
51–100 zł	9	6	3	2	3	1	0	1	1	0	1	2	0
101–200 zł	32	30	19	12	10	9	8	7	7	5	3	6	5
201–300 zł	32	31	31	18	24	22	23	22	19	16	11	12	8
301–400 zł	11	12	19	21	24	15	24	23	15	18	14	14	14
401–500 zł	9	11	14	20	20	25	21	25	23	27	28	25	24
501–600 zł	2	2	3	9	8	10	6	4	7	11	12	10	10
601–700 zł	1	1	2	4	3	5	5	6	9	5	6	7	10
Powyżej 700 zł	2	5	8	13	8	12	11	12	15	15	23	23	27

* Pominięto odpowiadających: *trudno powiedzieć*

W bieżącym roku szkolnym 2% rodziców wydało na szkolne potrzeby swoich dzieci w przeliczeniu na jedno dziecko średnio co najwyżej 100 zł. Ponad jedna ósma (13%) przeznaczyła na ten cel od 101 zł do 300 zł, niemal dwie piąte (38%) – od 301 zł do 500 zł, a prawie połowa (47%) – powyżej 500 zł. Zwraca uwagę fakt, że w ostatnich trzech latach wyjątkowo wielu rodziców przeznacza na ten cel kwotę przekraczającą 700 zł w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym.

Tegoroczne wydatki rodziców w przeliczeniu na jedno dziecko wynosiły średnio 601 zł, tj. o 3% mniej niż przed rokiem. Najniższe nakłady na edukację odnotowaliśmy w 1997 roku, w latach 1998–2000 obserwowaliśmy ich systematyczny wzrost, w kolejnych latach ulegały one wahaniom, a od roku 2004 daje się zauważyć ponowny stopniowy wzrost wydatków, z tym że tegoroczne są nieco niższe od ubiegłorocznych. Należy jednak podkreślić, że wydatki te są podane w cenach bieżących, a więc z pominięciem wskaźnika inflacji, którego uwzględnienie zmniejszyłoby różnice obserwowane w poszczególnych latach.

Średnie wydatki na potrzeby szkolne w przeliczeniu na jedno dziecko w znacznej mierze zależą od liczby uczniów w rodzinie.

Tabela 4

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym													Zmiany 2008–2009
	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	
	w złotych													
Jedno	300	387	484	522	493	516	511	505	550	573	606	732	669	spadek o 9%
Dwoje	261	273	345	430	385	451	413	436	432	436	501	527	588	wzrost o 12%
Troje i więcej*	208	219	289	338	327	382	334	390	366	455	471	421	433	wzrost o 3%
Ogółem	270	322	392	465	435	475	452	468	483	513	558	619	601	spadek o 3%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (43 osoby)

Rodziny, które mają na utrzymaniu jedno dziecko uczęszczające do szkoły, wydały w tym roku średnio 669 zł, a więc o 9% mniej niż przed rokiem. Natomiast rodziny z dwojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel 588 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, czyli o 12% więcej niż w ubiegłym roku. Z kolei rodziny wielodzietne, mające na utrzymaniu co najmniej troje uczniów, wydały na jedno dziecko 433 zł, czyli nieznacznie więcej niż w 2008 roku. Wyraźnie widać, że im więcej uczniów w rodzinie, tym mniej pieniędzy przypada na zaspokojenie szkolnych potrzeb każdego z nich, a wydatki rodzin wielodzietnych są w przeliczeniu na jedno dziecko o ponad jedną trzecią (o 35%) mniejsze niż wydatki rodzin mających na utrzymaniu jednego ucznia. Wiąże się to przeważnie z gorszym położeniem ekonomicznym rodzin wielodzietnych, a nasze badania wskazują, że im gorsze warunki materialne gospodarstw domowych, tym mniej pieniędzy wydają rodzice na szkolne potrzeby dzieci³. Żyjący w dobrych warunkach przeznaczają na ten cel w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym średnio 634 zł, natomiast rodzice określający swoje warunki jako przeciętne – odpowiednio 600 zł, a przyznający się do złych warunków zaledwie 529 zł.

STRUKTURA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Na początku roku szkolnego rodzice wydali najwięcej pieniędzy na podręczniki (średnio 469 zł, a w przeliczeniu na jedno dziecko – 290 zł). Mniej kosztowały ich szkolne ubrania (średnio 269 zł, w przeliczeniu na jedno dziecko – 173 zł) oraz przybory (średnio 235 zł, a w przeliczeniu na jedno dziecko – 142 zł).

Tabela 5

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego:	Średnie wydatki rodziców na dzieci w wieku szkolnym					
	na wszystkie dzieci			w przeliczeniu na jedno dziecko		
	X 2008	X 2009	Zmiany	X 2008	X 2009	Zmiany
	w złotych			w złotych		
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	940	965	wzrost o 3%	619	601	spadek o 3%
w tym						
– szkolne podręczniki dzieci	409	469	wzrost o 15%	259	290	wzrost o 12%
– szkolne ubranie dzieci, np. strój galowy, mundurek, obuwie, kostium do gimnastyki, dres	296	269	spadek o 9%	187	173	spadek o 8%
– szkolne przybory dzieci, np. tornister, plecak, piórnik, długopisy, flamastry	177	235	wzrost o 33%	115	142	wzrost o 23%

³ Nie można analizować różnicowań związanych z wykształceniem, pozycją zawodową rodzica oraz poziomem dochodów na osobę w rodzinie z powodu małych liczebności (w poszczególnych kategoriach tych zmiennych) rodziców deklarujących koszty edukacyjne.

Tegoroczne wydatki na zaspokojenie szkolnych potrzeb dzieci były nieznacznie mniejsze niż przed rokiem. Okazuje się jednak, że znacznie wzrosły nakłady rodziców na przybory szkolne, a także – choć w mniejszym stopniu – na podręczniki. Tylko szkolne ubrania kosztowały rodziców mniej niż w 2008 roku. Udało się zaoszczędzić na ubraniach, ponieważ MEN wycofał się z obowiązkowych mundurków szkolnych (które w ubiegłym roku wyraźnie zwiększyły wydatki na ten cel).

Wysokość wydatków na podręczniki, ubrania i przybory dla wszystkich dzieci związana jest z liczbą uczniów w rodzinie – im jest ich więcej, tym większe są koszty ponoszone przez rodziny.

Tabela 6

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki na wszystkie dzieci w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	965	669	1176	1458
w tym				
– szkolne podręczniki	469	317	591	697
– szkolne ubranie	269	207	298	387
– szkolne przybory	235	150	276	399
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (43 osoby)				

Analiza wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko pokazuje, że **im więcej jest uczniów w rodzinie, tym mniejsze sumy przeznaczają rodzice na zaspokojenie szkolnych potrzeb każdego z nich, w tym także na podręczniki, przybory i ubrania.** Zapewne wiąże się to z gorszą na ogół sytuacją materialną rodzin wielodzietnych, ale także z tym, że w rodzinach tych niektóre szkolne rzeczy mogą być przekazywane uczniom przez starsze rodzeństwo.

Tabela 7

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	601	669	588	433
w tym				
– szkolne podręczniki	290	317	296	208
– szkolne ubranie	173	207	149	116
– szkolne przybory	142	150	138	124
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)				

Nakłady finansowe na edukację zależą także od typu szkoły, do jakiej uczęszczają dzieci. W tym roku niewątpliwie najmniej wydali rodzice uczniów szkół podstawowych, znacznie więcej zaś ci, których dzieci uczęszczają do szkół średnich oraz, przede wszystkim, do gimnazjów.

Tabela 8

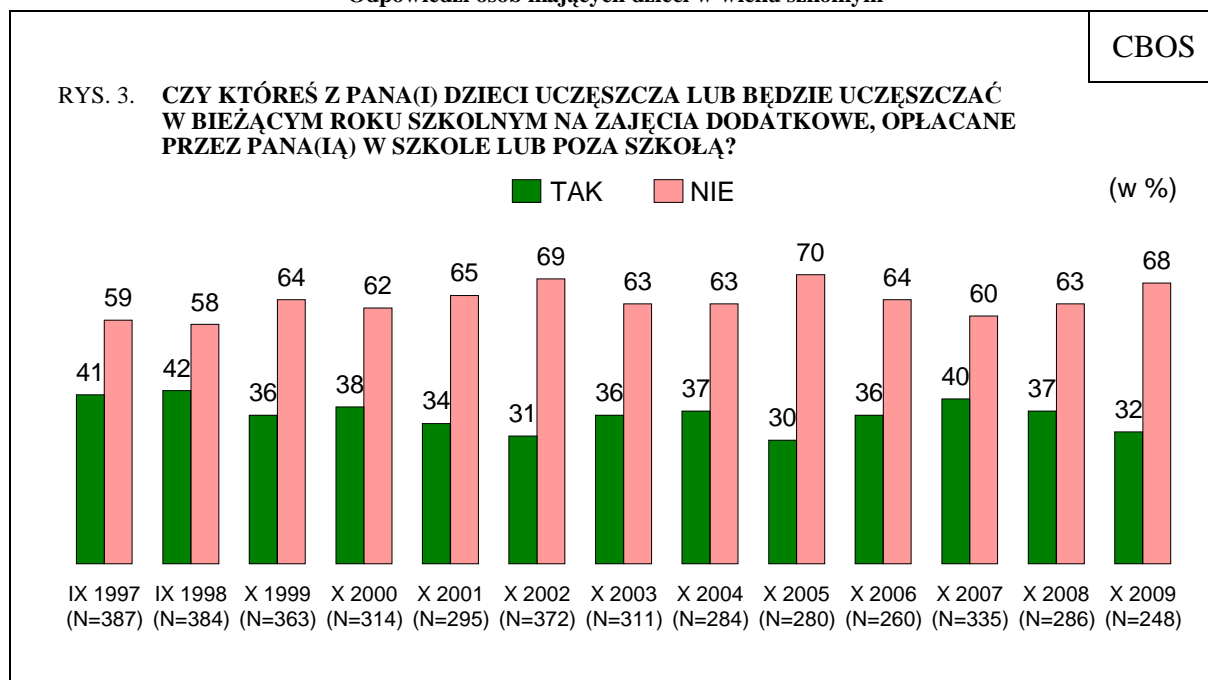
Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Typ szkoły ucznia*		
		podstawowa	gimnazjum	średnia
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	601	546	641	619
w tym				
– szkolne podręczniki	290	259	321	293
– szkolne ubranie	173	154	171	183
– szkolne przybory	142	141	157	153
* Pominięto odpowiedzi rodziców uczniów zasadniczych szkół zawodowych z powodu małej ich liczebności w badanej próbie (22 osoby)				

DODATKOWE PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

Możliwość korzystania z dodatkowych płatnych zajęć w szkole lub poza nią w znacznym stopniu wpływa na szanse edukacyjne uczniów (na to, czy dostaną się do dobrej szkoły średniej i na dobrą uczelnię), pośrednio decyduje o ich przyszłej pozycji społecznej. Wydatki na ten cel są więc ważnym składnikiem kosztów ponoszonych przez rodziców na edukację dzieci w wieku szkolnym.

Udział w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych rodzice najczęściej zapewniali dzieciom w latach 1997–1998, czyli wtedy, gdy – jak wynika z omówionych danych – koszty związane z rozpoczęciem roku szkolnego były najniższe. Natomiast obecnie sytuacja należy do najgorszych w ostatnich trzynastu latach. **Zaledwie jedna trzecia badanych mających dzieci w wieku szkolnym (32%, o 5 punktów mniej niż przed rokiem) deklaruje, że któreś z nich już uczęszcza lub zamierza uczęszczać na dodatkowe płatne zajęcia.** Natomiast zdecydowana większość rodziców (68%, od ubiegłego roku wzrost o 5 punktów) przyznaje, że nie stwarza swoim dzieciom takich możliwości.

Odpowiedzi osób mających dzieci w wieku szkolnym

Rodzice opłacają swoim dzieciom przede wszystkim naukę języków obcych (20%). Rządziej zapewniają im udział w zajęciach sportowych (16%) i artystycznych (10%). Warto podkreślić, że prawie co ósmy rodzic (12%) finansuje dzieciom korepetycje, kursy przygotowawcze.

Tabela 9

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ią) zajęcia uczęszzczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to:	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym												
	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09
	N=387	N=384	N=363	N=314	N=295	N=372	N=311	N=284	N=280	N=260	N=335	N=286	N=248
	w procentach												
– nauka języków obcych	28	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28	25	20
– zajęcia sportowe	8	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16	15	16
– korepetycje, kursy przygotowawcze	9	9	8	10	9	8	8	8	7	6	11	8	12
– zajęcia artystyczne	6	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10	12	10
– kursy komputerowe, informatyczne	3	5	4	6	5	4	5	3	3	5	2	2	1
– inne	1	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2	3	2
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	59	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60	63	68

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka różnego rodzaju zajęć

Wśród rodziców, którzy opłacają dzieciom w wieku szkolnym dodatkowe zajęcia, ponad jedna trzecia (35%) przeznaczą na ten cel miesięcznie do 100 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, co drugi rodzic (50%) wydaje od 101 zł do 300 zł, a więcej niż co siódmy (15%) – ponosi wyższe koszty (powyżej 300 zł miesięcznie na dziecko).

Tabela 10

Wysokość miesięcznych wydatków na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania badanych, którzy opłacają swoim dzieciom dodatkowe zajęcia i podali wysokość miesięcznych wydatków na ten cel*												
	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09
	N= 158	N= 162	N= 130	N= 120	N= 101	N= 116	N= 109	N= 96	N= 75	N= 92	N= 130	N= 90	N= 70
	w procentach												
Do 50 zł	39	36	38	22	35	23	16	26	12	18	15	23	20
51–100 zł	29	32	26	28	26	32	29	33	22	30	32	22	15
101–150 zł	12	13	11	17	12	16	19	13	28	14	22	18	14
151–200 zł	10	7	7	9	6	10	15	7	13	14	11	14	16
201–300 zł	4	4	12	17	9	8	7	10	6	14	7	10	20
Powyżej 300 zł	6	8	6	7	12	11	14	11	19	10	13	13	15

* Pominięto odpowiadających: *trudno powiedzieć*

Obecnie średnie miesięczne wydatki rodzin na dodatkowe zajęcia wszystkich uczęszczających na nie dzieci wynoszą miesięcznie 266 zł, tj. o 25% mniej niż przed rokiem. Natomiast w przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z płatnych zajęć nakłady finansowe rodziców wynoszą miesięcznie 234 zł, czyli o 11% mniej niż w ubiegłym roku.

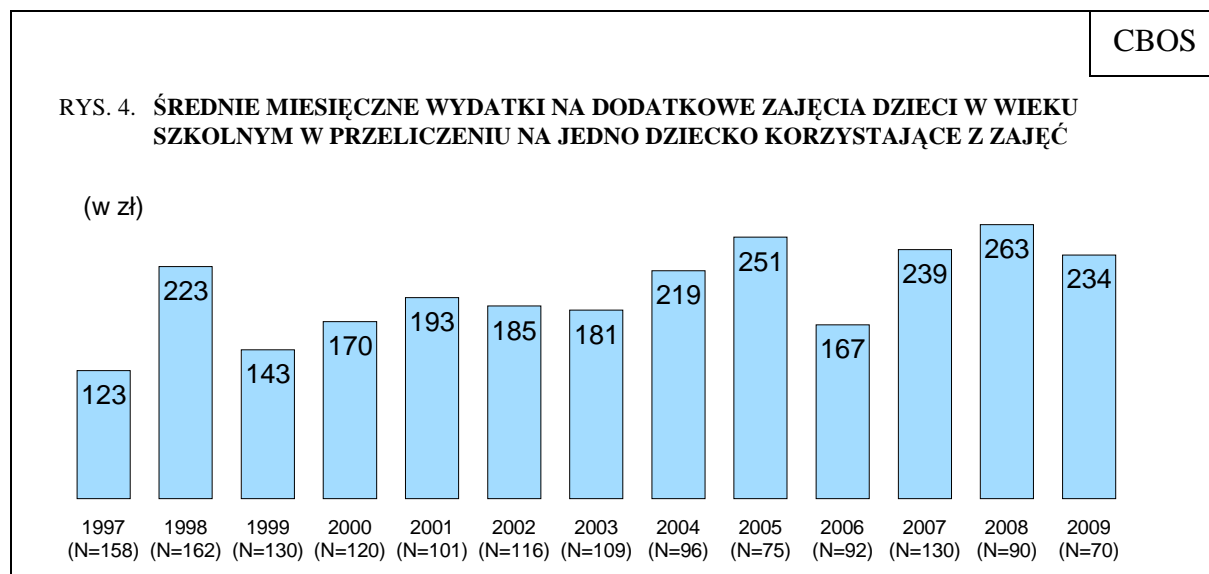
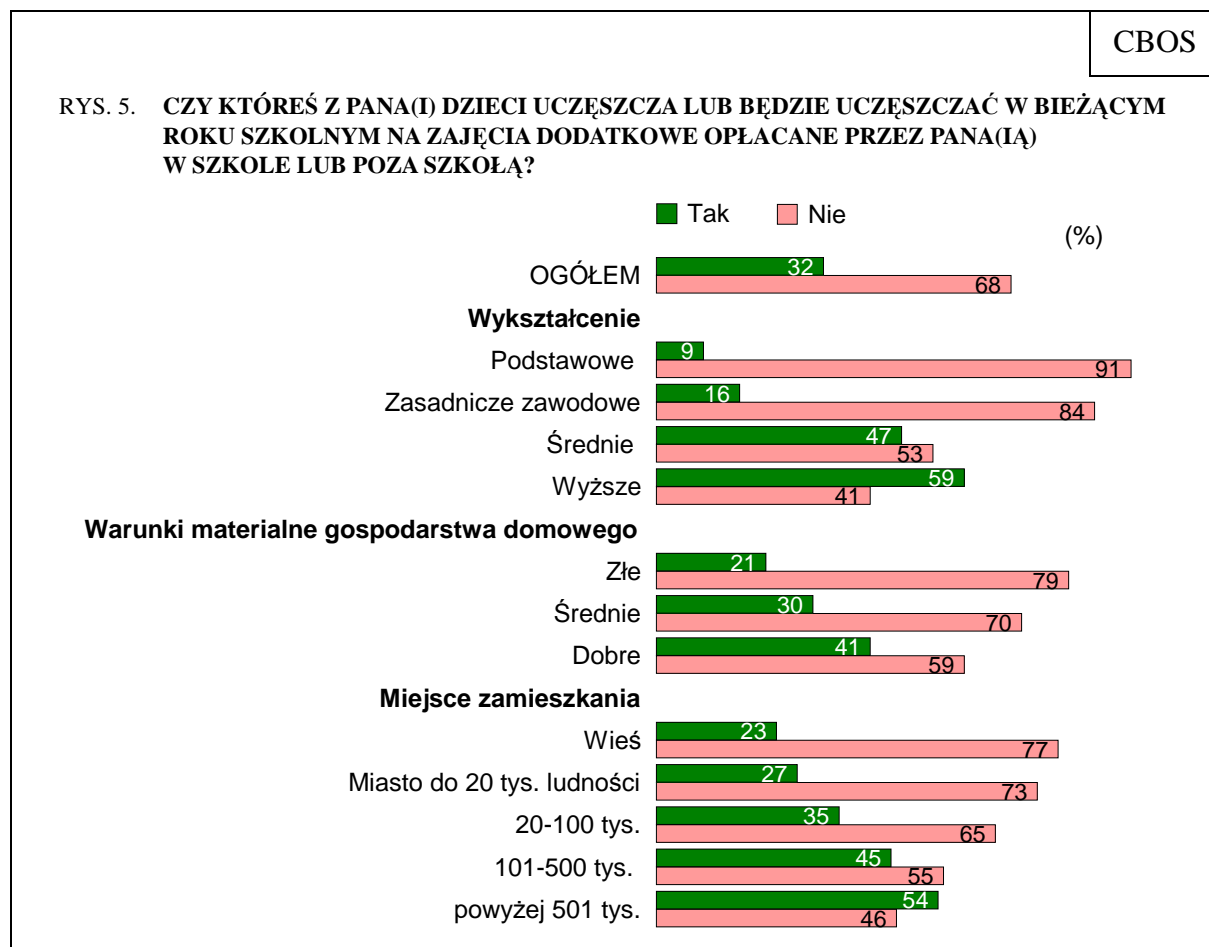

Tabela 11

Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	Zmiany 2008–2009
	w złotych													
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	147	265	194	212	247	221	235	259	332	206	270	355	266	spadek o 25%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	123	223	143	170	193	185	181	219	251	167	239	263	234	spadek o 11%

Szanse dzieci na uczestnictwo w płatnych zajęciach są bardzo silnie zróżnicowane – zależą przede wszystkim od społeczno-ekonomicznego położenia rodziny (wykształcenia rodziców i warunków materialnych⁴ oraz od wielkości miejsca zamieszkania). Im niższe wykształcenie rodziców i gorsze warunki materialne ich gospodarstw domowych, a także im mniejsze miejsce zamieszkania, tym mniej rodziców zapewnia swoim dzieciom możliwość udziału w różnego typu zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych.

⁴ Nie można analizować zróżnicowań związanych z pozycją zawodową rodzica oraz poziomem dochodów na osobę w rodzinie z powodu małych liczebności badanych w poszczególnych kategoriach tych zmiennych.

Nierówność szans edukacyjnych dzieci pochodzących z rodzin społecznie uprzywilejowanych oraz upośledzonych jest widoczna na przykładzie niemal wszystkich rodzajów płatnych zajęć dodatkowych (z wyjątkiem kursów komputerowych). Im niższe wykształcenie rodziców i gorsza sytuacja materialna gospodarstwa domowego oraz im mniejsza miejscowość zamieszkania, tym mniej rodziców opłaca dzieciom udział w kursach języków obcych, zajęciach sportowych i artystycznych oraz finansuje korepetycje i kursy przygotowujące do podjęcia edukacji na wyższym poziomie.

Tabela 12

Charakterystyka społeczna ankietowanych mających dzieci w wieku szkolnym	Czy któreś z Pana(i) dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?							Nie
	Tak							
	Ogółem	języki obce	zajęcia sportowe	korepetycje, kursy przygotowawcze	zajęcia artystyczne	kursy komputerowe	inne	
	w procentach							
OGÓLEM	32	20	16	12	10	1	2	68
Wykształcenie								
Podstawowe	9	7	3	5	3	3	3	91
Zasadnicze zawodowe	16	6	8	8	3	3	0	84
Średnie	47	30	18	13	16	0	0	53
Wyższe	59	41	46	22	18	0	8	41
Warunki materialne gospodarstwa domowego								
Złe	21	7	4	15	7	3	3	79
Średnie	30	17	14	10	6	0	2	70
Dobre	41	30	24	12	16	2	1	59
Miejsce zamieszkania								
Wieś	23	14	6	7	7	0	0	77
Miasto do 20 tys. ludności	27	19	16	16	3	0	0	73
– 20–100 tys.	35	20	15	12	13	6	3	65
– 101–500 tys.	45	22	24	14	15	0	4	55
– powyżej 501 tys.	54	43	42	19	16	5	4	46

Utrzymujące się nierówności w dostępie uczniów do płatnych zajęć edukacyjnych i ogólnorozwojowych mają wielorakie uwarunkowania. Niewątpliwie ważne jest różnicowanie kondycji materialnej rodzin, która określa możliwości finansowania dodatkowej edukacji dzieci. Duże znaczenie ma czynnik kulturowy, czyli aspiracje rodziców dotyczące edukacji potomstwa. Rodzice mający wyższe wykształcenie i wyższą pozycję zawodową przywiązują większą wagę nie tylko do formalnego wykształcenia dzieci, ale także do rozwoju ich osobowości; zapewne też częściej mają świadomość, że uczestnictwo w płatnych zajęciach dodatkowych zwiększa szanse ich dzieci na sukces edukacyjny i życiowy.

Natomiast nierówność szans uczniów ze wsi oraz miast wynika zarówno ze zróżnicowania struktury społecznej i różnic kulturowych, jak i z różnic cywilizacyjnych, które przejawiają się m.in. w znacznie bogatszej ofercie propozycji edukacyjnych i ogólnorozwojowych w miastach niż na wsi.

Z naszych badań wynika, że w ostatnich pięciu latach systematycznie rosły wydatki rodziców związane z rozpoczęciem roku szkolnego, jednak w tym roku przeznaczyli oni na ten cel nieco mniej pieniędzy (w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym). Udało im się nieco zaoszczędzić na szkolnych ubraniach dzieci, natomiast więcej niż w ubiegłym roku wydali na przybory do nauki, a także na podręczniki, które stanowią najpoważniejszy wydatek.

Spowolnienie gospodarcze w Polsce i wzrost bezrobocia mogły przyczynić się do tego, że zmalały nakłady finansowe rodziców na dodatkowe, szkolne i pozaszkolne, płatne zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe, zwiększające szanse edukacyjne dzieci. Zmniejszył się również (do jednej trzeciej) odsetek rodziców, którzy zapewnili swojemu potomstwu udział w takich zajęciach. Finansowanie dodatkowej edukacji w znacznej mierze zależy od społeczno-ekonomicznego położenia rodziny oraz charakteru miejscowości zamieszkania. Świadczy to o utrzymywaniu się w Polsce znacznych nierówności społecznych już na poziomie edukacji szkolnej⁵.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

⁵ Jak wskazują nasze badania, według tych samych kryteriów społecznych zróżnicowane są także szanse uczniów na wakacyjny wypoczynek. Zob. komunikat CBOS „Wakacje uczniów – wyjazdy na wypoczynek i praca zarobkowa”, wrzesień 2009 (oprac. B. Wciórka).